

1.3.2018

Diaarinumero
H 84/18

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 8.2.2018 (OM 5/41/2017)

TYÖRYHMÄN EHDOTUS OIKEUSHALLINNON VALTAKUNNALLISESTA TIETOJÄRJESTELMÄSTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Oikeusministeriö on pyytänyt korkeimmalta hallinto-oikeudelta lausuntoa työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä (jäljempänä *tietojärjestelmälaki*) annetun lain muuttamisesta. Ehdotus sisältyy tietojärjestelmälain muuttamista arvioineen työryhmän mietintöön (OM:n mietintöjä ja lausuntoja 3/2018).

Lausunnon antajia on pyydetty ottamaan kantaa erityisesti siihen, pitävätkö ne työryhmän esitystä tarkoituksenmukaisena siltä osin kuin siinä on ehdotettu, että Oikeusrekisterikeskuksen mahdollisuuksia vastata tiedotusvälineiden tekemiin, diaaritietoja koskeviin tietopyyntöihin laajennetaan nykyisestä. Lausunnon antajia on pyydetty ottamaan kantaa myös työryhmän näkemykseen siitä, että tuomioistuinten pääsy toistensa asianhallintajärjestelmiin ei edellyttäisi lain muuttamista, vaan olisi mahdollista oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain 12 §:n perusteella.

Korkein hallinto-oikeus toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Tietojärjestelmälain soveltamisalaa on perusteltua selkeyttää työryhmän ehdottamalla tavalla. Soveltamisalaa koskevasta säännöksestä on aiheellista ilmetä selvästi, että laki koskee vain valtakunnallista tietojärjestelmää eikä yksittäisten tuomioistuinten omia asianhallintajärjestelmiä. Esimerkiksi laissa olevia henkilötietojen poistamista koskevia säännöksiä ei tule soveltaa tuomioistuinten omiin asianhallintajärjestelmiin.

Korkeimmalla hallinto-oikeudella ei ole erityistä lausuttavaa siitä, että Oikeusrekisterikeskuksen mahdollisuuksia vastata eräisiin tiedotusvälineiden kyselyihin laajennettaisiin. Yleisellä tasolla kannatettavana voidaan pitää sitä, että tuomioistuinten työmäärää vähennetään huolehtimalla teknisluontoisiin kyselyihin vastaamisesta keskitetysti, kun sen sijaan esimerkiksi tuomioistuimen asiakirjoihin kohdistuvat asiakirjapyynnöt tulee jatkossakin käsitellä ja ratkaista tuomioistuimissa. Tietopyyntöjen vastaamisen keskittämisessä on huolehdittava siitä, että tietojen luovuttamisessa noudatetaan julkisuus- ja muusta lainsäädännöstä johtuvia vaatimuksia. Tietojen luovuttamisen lainmukaisuudesta vastaa aina tietojen luovuttaja.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että työryhmän mietinnössä ei voida katsoa käsitellyn lausuntopyynnössä viitatuin tavoin kysymystä tuomioistuinten mahdollisuudesta päästä *toistensa*

asianhallintajärjestelmiin tietojärjestelmälain 12 §:n nojalla. Mietinnössä on sen sijaan katsottava arvioidun kysymystä siitä, onko tuomioistuimilla mahdollisuus päästä tietojärjestelmälain 12 §:n nojalla katsomaan muiden tuomioistuinten päätöksiä *oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän yhtenä osana olevasta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä*.

Tietojärjestelmälain nykyisin voimassa olevan 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeushallinnon viranomaisen saa salassapitosäännösten estämättä sille annetun teknisen käyttöyhteyden avulla hakea esiin ja käyttää toisen oikeushallinnon viranomaisen ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tai diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnalliseen käsittelyjärjestelmään tallettamia tietoja, jos viranomaisen on lain mukaan otettava sellaiset tiedot huomioon vireillä olevan asian selvittämisessä ja ratkaisemisessa. Työryhmän mietinnössä esitetyn tulkinnan mukaan oikeuskäytännön yhtenäisyyden varmistaminen olisi mainitun lainkohdan mukainen peruste, joka mahdollistaisi tuomioistuinten hakevan tietojärjestelmästä toistensa päätöksiä.

Tietojärjestelmälain 12 §:n esitöissä (HE 102/2009 vp) on todettu muun ohella, että tietojen esille hakemiseen ja käyttöön tulee aina olla laista johtuva peruste, eikä säännös oikeuttaisi vapaaseen tietojen esille hakemiseen. Esitöiden mukaan esimerkiksi käräjäoikeudella ei olisi säännöksen nojalla oikeutta hakea teknisen käyttöyhteyden avulla esille hallinto-oikeuden käyttöön perustetun rekisterin tietoja. Sen sijaan esimerkiksi syyttäjäviranomaisilla olisi oikeus käsitellä toistensa salassa pidettäviä tietoja, kun kysymys on esimerkiksi siitä, että useassa syyttäjäpiirissä on vireillä samaa henkilöä koskevia syyteasioita ja asiat on tarpeen keskittää yhden toimivaltaisen syyttäjäviranomaisen ja tuomioistuimen käsiteltäviksi.

Korkein hallinto-oikeus ei voi lainkäyttöelimenä ottaa tässä lausunnossaan sitovaa kantaa yksittäisen oikeudellisen kysymyksen tulkintaan. Todeta kuitenkin voidaan, että yleistä pyrkimystä oikeuskäytännön yhtenäisyyteen ei voitane pitää työryhmän esittämien tavoitettavien tietojärjestelmälain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuna perusteena. Tuomioistuinten riippumattomuuskin huomioon ottaen muiden tuomioistuimen päätöksiä ei voitane pitää tietoina, jotka tuomioistuimen tulisi lainkohdassa edellytetyllä tavalla ottaa lain mukaan huomioon vireillä olevan asian selvittämisessä ja ratkaisemisessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden ja muiden hallintotuomioistuinten päätökset sisältävät usein eri perusteina salassa pidettäviä tietoja. Korkein hallinto-oikeus kiinnittää tältä osin huomiota oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 9 a §:ään, joka koskee salassa pidettävän oikeudenkäyntiasiakirjan luovuttaminen toiselle tuomioistuimelle. Pykälän mukaan hallintotuomioistuin voi luovuttaa toiselle hallintotuomioistuimelle salassa pidettävän oikeudenkäyntiasiakirjan, jota toinen hallintotuomioistuin tarvitsee lainkäytön yhtenäisyyden varmistamiseksi käsiteltävänä olevan asian ratkaisua harkitessaan. Työryhmän mietinnössä ei ole tätä säännöstä mainittu eikä siten otettu huomioon, miten se vaikuttaa tietojärjestelmälain 12 §:ssä säädettyyn tietojen hankintaan tai työryhmän esittämään tulkintaan kyseisestä säännöksestä.

Korkein hallinto-oikeus turvaa oikeuskäytännön yhtenäisyyttä ennakkopäätöksillä (vuosikirjapäätökset ja lyhyet ratkaisuselosteet), jotka se itse valitsee julkaistavaksi päätösten ennakkotapausarvon perusteella. Myöskään ennakkopäätösten vaikuttavuuden kannalta ei olisi perusteltua, että korkeimman hallinto-oikeuden kaikki päätökset olisivat tuomioistuinten vapaasti haettavissa valtakunnallisesta tietojärjestelmästä.

Lopuksi on syytä todeta selvyden vuoksi, että tietojärjestelmälain 12 §:n tai muunkaan lainkohdan ei voida katsoa oikeuttavan tuomioistuinten pääsyä lausuntopyynnössä viitatulla tavalla *toistensa asianhallintajärjestelmiin*. Tuomioistuinten asianhallintajärjestelmät sisältävät runsaasti aineistoa, johon pääsy tulee yksiselitteisesti rajata tuomioistuimen sisäisiin käyttäjiin

eikä avata ulkopuolisille, kuten muille tuomioistuimille (esim. neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluva aineisto).

Lausunnon on valmistellut kansliapäällikkö Toni Kaarresalo. Lausunto on käsitelty korkeimman hallinto-oikeuden kansliaistunnossa 26.2.2018.

Presidentti

Pekka Vihervuori

Kansliapäällikkö

Toni Kaarresalo